

ЕКСПЕРТНА ОЦІНКА СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ АНТИДОПІНГОВОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Мирослав Дутчак, Катерина Коваль

Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ, Україна

Анотація. У сучасних умовах розвитку антидопінгової діяльності підвищується значення науково обґрунтованих підходів до формування та реалізації освітніх програм як ключового інструменту профілактики допінгу у спорті. У дослідженні здійснено експертну оцінку структурно-функціональної моделі формування та реалізації освітніх програм у системі антидопінгової діяльності в Україні. Модель охоплює ключові компоненти організації антидопінгової освіти та ґрунтується на принципах системності, комплексності й відповідності міжнародним стандартам.

Метою дослідження була експертна верифікація структурно-функціональної моделі, зокрема визначення її наукової обґрунтованості, практичної доцільності та потенціалу впровадження в умовах сучасної спортивної системи України.

Матеріали та методи. Об'єктом оцінювання виступила структурно-функціональна модель формування та реалізації освітніх програм у системі антидопінгової діяльності. Використано метод експертного оцінювання за участю фахівців (n=12) у сфері антидопінгової діяльності із застосуванням онлайн-анкети (Google Forms). Для обробки результатів використано методи математичної статистики (визначення середніх значень, коефіцієнта варіації), а також узагальнення та інтерпретації експертних суджень. Оцінювання здійснювалося за 5-бальною шкалою Лайкерта за такими критеріями, як: наукова обґрунтованість, логічна узгодженість, змістова повнота, відповідність міжнародним стандартам та потребам освіти, практична доцільність, адаптивність, вплив на ефективність освітньої діяльності.

Результати. Отримані дані засвідчили високий рівень експертних оцінок: середній бал моделі становив 4,89 із 5, що свідчить про її відповідність сучасним науковим і практичним вимогам антидопінгової освіти. Значення коефіцієнта варіації не перевищували 10%, що підтверджує узгодженість експертних суджень та однорідність оцінювання параметрів моделі. Найвищі оцінки отримано за критеріями відповідності актуальним потребам антидопінгової освіти та потенціалу підвищення ефективності освітніх програм (середній бал – 5,00). Експерти відзначили системність, комплексність, орієнтацію на різні цільові групи та відповідність міжнародним стандартам як ключові переваги моделі.

Висновки. Результати експертної оцінки підтверджують високу наукову та практичну валідність структурно-функціональної моделі, її готовність до впровадження та здатність підвищувати ефективність антидопінгової освіти.

Ключові слова: антидопінгова діяльність, антидопінгова освіта, структурно-функціональна модель, експертне оцінювання, освітні програми.

Myroslav Dutchak, Kateryna Koval

EXPERT EVALUATION OF THE STRUCTURAL-FUNCTIONAL MODEL OF ANTI-DOPING EDUCATION IN UKRAINE

Abstract. In the current context of anti-doping activity development, the importance of scientifically grounded approaches to the design and implementation of educational programs as a key tool for doping prevention in sport is increasing. The study presents an expert evaluation of the structural-functional model for the design and implementation of educational programs within the anti-doping system in Ukraine. The model encompasses key components of anti-doping education organization and is based on the principles of systemacity, comprehensiveness, and compliance with international standards.

The aim of the study was the expert verification of the structural-functional model, in particular determining its scientific validity, practical feasibility, and implementation potential within the modern sports system of Ukraine.

Materials and Methods. The object of evaluation was the structural-functional model for the design and implementation of educational programs in the anti-doping system. The study employed the method of expert evaluation involving specialists (n=12) in the field of anti-doping activity using an online questionnaire (Google Forms). Mathematical statistics methods (calculation of mean values and coefficient of variation), as well as generalization and interpretation of expert judgments, were used for data processing. The evaluation was carried out using a 5-point Likert scale according to the following criteria: scientific validity, logical consistency, content completeness, compliance with international standards and educational needs, practical feasibility, adaptability, and impact on the effectiveness of educational activities.

Results. The obtained data indicate a high level of expert evaluation: the average score of the model was 4.89 out of 5, which confirms its compliance with current scientific and practical requirements of anti-doping education. The coefficient of variation did not exceed 10%, indicating the consistency of expert judgments and homogeneity of the evaluation results. The highest scores were obtained for the criteria of compliance with current needs of anti-doping education and the potential to improve the effectiveness of educational programs (mean score – 5.00). Experts also highlighted systemacity, comprehensiveness, orientation toward different target groups, and compliance with international standards as key strengths of the model.

Conclusions. The results of the expert evaluation confirm the high scientific and practical validity of the structural-functional model, its readiness for implementation, and its capacity to enhance the effectiveness of anti-doping education.

Keywords: anti-doping activity, anti-doping education, structural-functional model, expert evaluation, educational programs.

Дутчак М., Коваль К. Експертна оцінка структурно-функціональної моделі антидопінгової освіти в Україні
Sport Science Spectrum. 2026; 3: 18-24
DOI: <https://doi.org/10.32782/spectrum/2026-3-3>

Dutchak M., Koval K. Expert evaluation of the structural-functional model of anti-doping education in Ukraine
Sport Science Spectrum. 2026; 3: 18-24
DOI: <https://doi.org/10.32782/spectrum/2026-3-3>

Вступ. У сучасних умовах розвитку спорту проблема допінгу розглядається не лише як порушення нормативних вимог, а як комплексне соціальне явище, що пов'язане з етичними, поведінковими та освітніми аспектами діяльності спортсменів і їхнього оточення. У цьому контексті зростає значення антидопінгової освіти як одного з ключових інструментів профілактики допінгу, спрямованого не лише на підвищення рівня обізнаності, а й на формування ціннісних орієнтацій і відповідальної поведінки суб'єктів спортивної діяльності [5].

Сучасний стан наукових досліджень засвідчує трансформацію підходів до антидопінгової політики – від переважно карально-контрольної моделі до превентивної, орієнтованої на освіту та формування цінностей «чистого спорту». У міжнародному науковому дискурсі доведено, що освітні інтервенції можуть впливати на рівень знань, ставлення до допінгу та поведінкові наміри спортсменів [16]. Водночас підкреслюється складність трансформації цінностей у практичну поведінку, що пов'язано з впливом соціального середовища, спортивного тиску та індивідуальних мотивацій [18]. У зв'язку з цим актуалізується необхідність переходу від фрагментарних інформаційних заходів до системно організованих, ціннісно орієнтованих освітніх програм [21].

Разом із тим у науковій літературі простежуються певні суперечності. З одного боку, результати досліджень підтверджують ефективність освітніх програм у підвищенні рівня знань і формуванні негативного ставлення до допінгу [13]. З іншого – наявні дані про їх обмежений вплив на реальну поведінку спортсменів, що свідчить про недостатню ефективність фрагментарних підходів і зумовлює потребу в комплексних, довготривалих та контекстно адаптованих освітніх стратегіях [14; 16]. Таким чином, актуалізується необхідність наукового обґрунтування системних підходів до організації антидопінгової освіти.

У вітчизняному науковому дискурсі проблема антидопінгової освіти перебуває на етапі становлення як самостійний напрям досліджень. Тривалий час увага науковців була зосереджена переважно на правових, організаційних і процедурних аспектах допінг-контролю, тоді як освітній компонент розглядався як допоміжний [3; 5]. Унаслідок цього питання концептуалізації, систематизації та моделювання антидопінгової освіти залишаються не досить розробленими. Водночас імплементація міжнародних стандартів, зокрема підходів Всесвітнього антидопінгового агентства, посилює вимоги до системності, безперервності та результативності освітніх програм, що зумовлює необхідність розроблення відповідних науково обґрунтованих моделей [25; 26].

У межах попередніх етапів дослідження було розроблено структурно-функціональну модель формування та реалізації освітніх програм у системі антидопінгової діяльності [2], яка інтегрує концептуально-цільовий, організаційно-змістовий і діагностико-оцінювальний компоненти. Водночас важливим етапом наукового обґрунтування моделі є її емпірична перевірка, зокрема оцінювання її відповідності науковим вимогам, логічної узгодженості та практичної придатності до впровадження.

Метою дослідження є комплексна експертна оцінка структурно-функціональної моделі формування та

реалізації освітніх програм у системі антидопінгової діяльності з метою визначення її наукової обґрунтованості, практичної доцільності та можливостей подальшої адаптації й удосконалення.

Матеріали і методи. Дослідження було проведене з використанням методу експертного оцінювання, що дозволяє отримати узагальнену фахову думку щодо складних багатокомпонентних об'єктів, зокрема моделей у сфері освіти та спорту.

1. *Учасники:* в експертному опитуванні взяли участь 12 фахівців, професійна діяльність яких пов'язана зі сферою спорту, антидопінгової діяльності, освіти та спортивної медицини. До складу експертної групи увійшли представники органів управління у сфері фізичної культури і спорту, антидопінгових організацій, науково-педагогічні працівники, лікарі спортивної медицини, а також спортсмени міжнародного рівня, зокрема учасники та призери Олімпійських ігор. Аналіз професійного стажу засвідчив, що більшість експертів має значний досвід роботи у сфері спорту та антидопінгової діяльності: понад 15 років – 50%, від 6 до 10 років – 25%, до 5 років – 25%. Освітньо-науковий рівень експертів є високим: 75% респондентів мають науковий ступінь кандидата наук / PhD, 16,7% – доктора наук. Усі експерти надали інформовану згоду на участь у дослідженні.

2. *Процедура (організація дослідження):* експертне опитування проводилося із застосуванням онлайн-анкети, розробленої у середовищі Google Forms. Анкета мала структурований характер і складалася з трьох змістових блоків. Перший блок включав 6 запитань, спрямованих на визначення професійного профілю експертів. Другий блок містив 8 запитань, спрямованих на оцінювання структурно-функціональної моделі формування та реалізації освітніх програм у системі антидопінгової діяльності у спорті в Україні. Оцінювання здійснювалося за 5-бальною шкалою Лайкерта (1 – повністю не згоден(на); 2 – скоріше не згоден(на); 3 – нейтрально / важко відповісти; 4 – скоріше згоден(на); 5 – повністю згоден(на)). Третій блок складався з 3 відкритих запитань, що передбачали надання експертних коментарів щодо сильних сторін моделі, елементів, які потребують уточнення, а також рекомендацій щодо її практичного впровадження.

3. *Статистичний аналіз.* Обробка результатів здійснювалася з використанням методів описової статистики. Визначалися середні значення, медіана, стандартне відхилення та коефіцієнт варіації для оцінювання узгодженості експертних суджень, а також коефіцієнт конкордації Кендалла. Обробка даних здійснювалася у програмному середовищі «MS Excel» із застосуванням статистичних функцій.

Результати. Оцінювання структурно-функціональної моделі здійснювалося за системою критеріїв. До них віднесено: наукову обґрунтованість, логічну узгодженість, змістову повноту, відповідність потребам антидопінгової освіти, практичну доцільність, впроваджувальність в умовах обмежених ресурсів, адаптивність, а також вплив на ефективність освітньої діяльності.

Результати експертного оцінювання узагальнено в таблиці 1. Отримані дані свідчать про високий рівень оцінок за всіма критеріями: середнє значення становило

4,89 за п'ятибальною шкалою. Найвищі значення зафіксовано за критеріями відповідності потребам антидопінгової освіти та впливу на ефективність освітньої діяльності (середній бал = 5,00), що свідчить про однаковість експертних суджень.

Аналіз варіативності показав високу однорідність оцінок: коефіцієнт варіації перебуває в межах 0,0–9,5%, не перевищуючи 10%, що вказує на узгодженість позицій експертів.

Додатково для оцінки узгодженості було застосовано коефіцієнт конкордації Кендалла ($W = 0,094$; $p = 0,345$), що формально відповідає низькому рівню рангової узгодженості. Водночас такий результат зумовлений концентрацією оцінок у верхньому діапазоні шкали (4–5 балів), що обмежує можливість їх рангової диференціації.

Аналіз окремих критеріїв показав стабільно високі оцінки наукової обґрунтованості (середній бал – 4,92) та логічної узгодженості моделі (середній бал – 4,92), що підтверджує її відповідність сучасним теоретико-методологічним підходам і цілісність структури. Критерій змістової повноти також отримав високі значення (середній бал – 4,75), однак характеризується дещо вищою варіативністю ($V = 9,5\%$), що свідчить про наявність окремих відмінностей у сприйнятті рівня деталізації компонентів.

Практична доцільність моделі (середній бал – 4,92) та її впроваджувальність в умовах обмежених ресурсів (середній бал – 4,92) отримали високі оцінки за низької варіативності, що підтверджує її придатність до реалізації в умовах національної системи спорту. Оцінювання адаптивності моделі також засвідчило високий рівень (середній бал – 4,83), хоча цей показник характеризується дещо більшою варіативністю ($V = 8,1\%$), що відображає різні підходи експертів до оцінки її гнучкості.

Аналіз відповідей на відкриті запитання доповнив кількісні результати якісною інтерпретацією. Експерти відзначили системність і логічну впорядкованість моделі, її

комплексність та орієнтацію на різні цільові групи. Серед ключових переваг виділено відповідність міжнародним стандартам, наявність адаптивного механізму та інтеграцію різних форматів навчання. Водночас зауваження мають уточнювальний характер і стосуються деталізації механізмів реалізації, показників ефективності та організації-методичного забезпечення.

Узагальнення отриманих результатів свідчить про високий рівень наукової та практичної валідності моделі, що підтверджується стабільно високими оцінками за всіма критеріями та низьким рівнем варіативності експертних суджень. Найвищі значення отримали критерії, пов'язані з практичною релевантністю моделі та її ефективністю, тоді як інші показники підтверджують її концептуальну цілісність, узгодженість і придатність до впровадження.

Дискусія. Розроблена структурно-функціональна модель формування та реалізації освітніх програм у системі антидопінгової діяльності узгоджується із сучасними трансформаціями антидопінгової політики, ініційованими Всесвітнім антидопінговим агентством [26; 27]. У контексті імплементації положень Всесвітнього антидопінгового кодексу та Міжнародного стандарту з освіти освітній складник розглядається як обов'язковий і системоутворювальний елемент профілактики порушень антидопінгових правил [25].

Отримані результати підтверджують, що запропонована модель відповідає цим вимогам, забезпечуючи цілісну організацію антидопінгової освіти та інтеграцію її ключових компонентів у єдину логіку функціонування. Зокрема, високі середні значення експертних оцінок за всіма визначеними критеріями (середній бал = 4,89) та їх низька варіативність ($V = 0,0–9,5\%$) свідчать про узгоджене сприйняття моделі як науково обґрунтованої, логічно структурованої та придатної до практичного впровадження.

Показовими є максимальні оцінки за критеріями відповідності потребам антидопінгової освіти та потенціалу

Таблиця 1 – Комплексні результати експертного оцінювання ($n = 12$) потенційної ефективності структурно-функціональної моделі

Компонент/параметр моделі	Середній бал	Медіана	Стандартне відхилення	Коефіцієнт варіації (%)
Наукова обґрунтованість та відповідність сучасним дослідженням	4,92	5,00	0,29	5,9%
Логічна узгодженість структурних блоків	4,92	5,00	0,29	5,9%
Змістова повнота блоків	4,75	5,00	0,45	9,5%
Відповідність потребам антидопінгової освіти	5,00	5,00	0,00	0,0%
Практична доцільність	4,92	5,00	0,29	5,9%
Впроваджувальність в умовах обмежених ресурсів	4,92	5,00	0,29	5,9%
Гнучкість та адаптивність до змін зовнішнього середовища	4,83	5,00	0,39	8,1%
Сприяння ефективності освіти	5,00	5,00	0,00	0,0%

Джерело: власна розробка авторів на основі даних відповідей експертів

підвищення ефективності освітньої діяльності, що вказує на сприйняття моделі як релевантної сучасним викликам антидопінгової політики. Водночас високі значення за показниками практичної доцільності та впроваджуваності в умовах обмежених ресурсів підтверджують її прикладний характер і можливість інтеграції в наявну систему спорту.

Особливістю запропонованої моделі є її структурна завершеність і системний характер, що проявляється в інтеграції взаємопов'язаних блоків – цільового, нормативно-інституційного, організаційно-методичного, мотиваційно-комунікативного, технологічного, оціночно-результативного та корекційно-адаптивного. Така побудова відповідає сучасним підходам до організації освітніх систем, у яких ефективність забезпечується не окремими елементами, а їх узгодженою взаємодією та інтеграцією в межах цілісної системи [13; 15].

Експертне оцінювання підтвердило, що саме системна інтеграція зазначених компонентів сприймається як ключова перевага моделі, оскільки вона дозволяє поєднати стратегічні, організаційні та практичні аспекти антидопінгової освіти в єдину функціональну систему. Це, своєю чергою, створює передумови не лише для досягнення запланованих освітніх результатів, а й для забезпечення гнучкості, адаптивності та подальшого розвитку системи в умовах змін зовнішнього середовища.

Експерти поставили високі оцінки за критеріями наукової обґрунтованості (середній бал = 4,92) та логічної узгодженості моделі (середній бал = 4,92), що підтверджує її відповідність сучасним підходам до розуміння антидопінгової освіти як комплексного та багаторівневого процесу. Це узгоджується з положеннями національних досліджень, у яких підкреслюється необхідність розгляду допінгу не лише як порушення правил, а як складного соціально-етичного явища, що потребує інтеграції освітніх, моральних і організаційних компонентів [4; 7].

Високі значення за критерієм змістової повноти моделі (середній бал = 4,75) корелюють із науковими підходами, у яких антидопінгова освіта розглядається як інструмент формування ціннісних орієнтирів, етичної відповідальності та культури чесного спорту [8]. У цьому контексті освіта виходить за межі інформування про заборонені речовини та набуває характеру цілісного виховного процесу, спрямованого на формування внутрішньої готовності до дотримання антидопінгових норм.

Показовими є також результати за критеріями практичної доцільності та впроваджуваності моделі, які підтверджують її прикладний потенціал. Це узгоджується з висновками досліджень, у яких наголошується на необхідності переходу від декларативного визнання ролі освіти до створення конкретних механізмів її реалізації, зокрема через інтеграцію освітніх програм у систему підготовки спортсменів і діяльність спортивних організацій [9; 10].

Високі бали за критеріями відповідності потребам антидопінгової освіти та впливу на ефективність освітньої діяльності відображають сприйняття моделі як інструменту, що дозволяє системно реагувати на сучасні виклики, пов'язані з трансформацією спорту, посиленням конкуренції та зміною мотиваційних установок спортсменів. У наукових працях ці процеси розглядаються як

фактори, що підсилюють ризики допінгу та водночас актуалізують роль освіти як механізму відновлення ціннісних засад спортивної діяльності [4; 7].

Таким чином, аналіз окремих критеріїв експертного оцінювання дозволяє стверджувати, що запропонована модель не лише відповідає теоретичним положенням сучасних національних досліджень, а й конкретизує їх у вигляді практично орієнтованого інструменту організації антидопінгової освіти.

Результати дослідження також корелюють із міжнародними науковими підходами, відповідно до яких антидопінгова освіта розглядається як один із ключових механізмів профілактики допінгу та формування культури «чистого спорту». У зарубіжних дослідженнях підкреслюється необхідність поєднання інформаційних, ціннісних і поведінкових компонентів освіти, а також її диференціації залежно від цільових груп [14; 16].

Узгодженість отриманих результатів із позиціями іноземних науковців простежується насамперед у розумінні антидопінгової освіти як багаторівневого процесу, що не зводиться до передавання інформації про правила та заборонені речовини. У сучасних міжнародних працях акцентується необхідність переходу до освіти, що поєднує ціннісні, поведінкові та рефлексивні компоненти [17; 18]. Саме такий підхід лежить в основі запропонованої моделі, яка інтегрує не лише нормативно-правовий та організаційний, а й мотиваційно-комунікативний, технологічний, оціночно-результативний і корекційно-адаптивний блоки.

Особливо показовими у цьому контексті є напрацювання авторів проєкту SMART, у яких антидопінгова освіта розглядається як поетапний процес, диференційований залежно від етапу спортивного розвитку: від формування базових цінностей у дитячому та юнацькому спорті до засвоєння нормативних і процедурних вимог на елітному рівні [19]. Запропонована нами модель як раз і ґрунтується на поєднанні ціннісних, поведінкових та рефлексивних компонентів. Це дозволяє розглядати її не лише як інструмент інформування, а як рамку для формування антидопінгових компетентностей у різних цільових групах.

Важливим є й те, що сучасні міжнародні дослідження дедалі чіткіше вказують на обмеженість підходів, у яких підвищення рівня знань автоматично ототожнюється зі зміною поведінки. Зокрема, результати програм юридичної антидопінгової освіти для допоміжного персоналу спортсменів показують, що зростання правової обізнаності саме по собі не забезпечує зміни ставлення до допінгу [22]. Це положення має принципове значення для інтерпретації отриманих результатів, оскільки одна з переваг обґрунтованої нами моделі полягає саме в тому, що вона не обмежується нормативно-інформаційним блоком, а передбачає поєднання правового, етичного, комунікаційного та поведінкового вимірів освітнього впливу.

У цьому аспекті показовою є також увага іноземних авторів до категорій морального відсторонення (moral disengagement), осмислення (sense-making) та впливу середовища, що сприяє допінгу, які розглядаються як пояснювальні механізми ухвалення рішень і дозволяють зрозуміти, чому навіть добре поінформований спортсмен або представник допоміжного персоналу може діяти всупереч антидопінговим нормам. У науковій літературі

дедалі частіше підкреслюється, що антидопінгова освіта має готувати не лише до дотримання правил, а й до морального вибору в умовах невизначеності, конфлікту цінностей і тиску з боку середовища [22; 23]. Запропонована нами модель відповідає цим підходам, оскільки включає мотиваційно-комунікативний та корекційно-адаптивний блоки, які забезпечують не лише передачу знань, а й формування стійких установок, здатності до рефлексії та адаптації освітніх впливів до реальних умов спортивної практики.

Окремо слід відзначити, що в міжнародному науковому доробку дедалі більшої ваги набуває теза про необхідність охоплення антидопінговою освітою не лише спортсменів, а всього кола осіб, які впливають на їхні рішення, – тренерів, лікарів, батьків, менеджерів та іншого персоналу. Такий підхід безпосередньо відображений у запропонованій моделі через виділення блоку цільових груп і принцип диференціації освітніх програм. Саме це дозволяє розглядати модель як універсальний інструмент, придатний до застосування в різних сегментах спортивного середовища та адаптації до специфіки окремих видів спорту.

Таким чином, результати проведеного нами дослідження не лише узгоджуються з основними напрямками актуальних міжнародних наукових пошуків, а й розвивають їх у площині національного контексту. Якщо зарубіжні автори переважно зосереджуються на обґрунтуванні окремих принципів, підходів або освітніх стратегій, то запропонована в дослідженні модель інтегрує ці положення в єдину структурно-функціональну систему, адаптовану до умов української спортивної практики та вимог національного й міжнародного антидопінгового регулювання.

Важливим результатом є також підтвердження універсальності моделі, що полягає у можливості її адаптації до змін нормативно-правових вимог та умов функціонування спортивної системи. Це особливо актуально в контексті очікуваних змін до Всесвітнього антидопінгового кодексу та пов'язаних із ним міжнародних стандартів, які передбачають подальше посилення ролі освіти та підвищення вимог до її якості та ефективності [26]. Наявність у структурі моделі корекційно-адаптивного та оціночно-результативного блоків забезпечує можливість її гнучкого оновлення та вдосконалення.

Таким чином, результати дослідження свідчать, що запропонована модель може розглядатися як інструмент

системної організації антидопінгової освіти, який забезпечує узгодження міжнародних вимог, національного контексту та практичних потреб сфери спорту [2; 24]. Вона створює методологічну основу для переходу від фрагментарних освітніх заходів до цілісної системи, орієнтованої на довготривале формування знань, цінностей і відповідальної поведінки.

Водночас результати дослідження слід інтерпретувати з урахуванням обмежень, зокрема використання експертного методу та обмеженої кількості учасників. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на апробацію моделі в умовах практичного впровадження та оцінювання її ефективності в реальних освітніх програмах.

Висновки. Експертна оцінка запропонованої структурно-функціональної моделі антидопінгової освіти в Україні засвідчила її наукову обґрунтованість, логічну узгодженість та практичну релевантність у контексті функціонування національної системи спорту. Отримані узагальнення дозволяють розглядати модель як таку, що відповідає сучасним вимогам до організації антидопінгової освіти та може слугувати основою для подальшого вдосконалення відповідних освітніх програм.

Таким чином, результати дослідження доповнюють наявні наукові уявлення про антидопінгову освіту, конкретизуючи підходи до її структурної організації та реалізації в національному контексті. Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання у разі розроблення та впровадження освітніх програм у системі антидопінгової діяльності на різних рівнях – державному (національному), рівні спортивних федерацій, а також у системі закладів вищої освіти, що здійснюють підготовку фахівців для сфери фізичної культури і спорту.

Перспективи подальших досліджень доцільно пов'язати з емпіричною перевіркою ефективності запропонованої моделі у процесі її практичного впровадження, а також із розширенням підходів до оцінювання результативності антидопінгової освіти в різних групах учасників спортивного процесу.

Фінансування. Це дослідження не отримувало зовнішнього фінансування.

Подяки/конфлікт інтересів. Щиро дякуємо всім залученим експертам за активну співпрацю, надану інформацію та цінні коментарі.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гета А. В. Допінг як не вирішувана проблема у спорті вищих досягнень. *Modern Scientific Research: Theoretical and Practical Aspects* : матеріали XXII міжнародної науково-практичної конференції (Осло, Норвегія, Травень 8–10, 2024). Осло, 2024. URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/item/13312> (дата звернення: 04.04.2026).
2. Дутчак М. В., Коваль К. О. Структурно-функціональна модель формування та реалізації освітніх програм у системі антидопінгової діяльності у спорті в Україні. *Педагогічна академія: наукові записки*. 2026. Вип. 27. <https://doi.org/10.5281/zenodo.19002565>
3. Дутчак М. В., Коваль К. О. Характеристика внутрішнього та зовнішнього середовищ системи антидопінгової освіти в Україні. *Педагогічна Академія: наукові записки*, 2025. Вип. 24. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17653563>
4. Заборовський В. В., Манзюк В. В. Міжнародно-правові стандарти щодо боротьби з допінгом у професійному спорті. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2023. Вип. 76, ч. 2. С. 220–226. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.76.2.35>
5. Лазурко Ю. М., Пітин М. П., Еделєв О. С. Зміст науково-методичного обговорення антидопінгової діяльності у спорті. *Olympicus : науковий журнал*. 2024. № 3. С. 80–87. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/21458>
6. Павлюк Є., Антонюк О., Павлюк О. До проблеми використання заборонених препаратів в олімпійському та професійному спорті. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*. 2025. Т. 2, № 1. С. 45–52. [https://doi.org/10.31891/pcs.2025.1\(1\).68](https://doi.org/10.31891/pcs.2025.1(1).68)
7. Павлюк Є., Павлюк О. Трансформація цінностей олімпізму та професіоналізація олімпійського спорту під впливом глобалізації та ринкових механізмів. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*. 2025. № 1(1). С. 189–196. [https://doi.org/10.31891/pcs.2025.1\(1\).89](https://doi.org/10.31891/pcs.2025.1(1).89)
8. Поліщук Р. М. Етичні принципи у спорті: на ґрунті філософії І. Канта. *Перспективи. Соціально-політичний журнал*. 2025. № 2. <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2025.2.21>
9. Хіменес Х., Пітин М., Задорожна О., Стельмах Ю. Актуальні стратегії антидопінгової освіти національного рівня (приклад Німеччини, Норвегії, Австралії та України). *Академічні візії*. 2025. № 42. С. 1–11. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1951>

10. Шинкарук О. А. Допінг у кіберспорті: виклики, підходи й перспективи правового врегулювання. *Спортивна медицина і фізична реабілітація*. 2025. № 1. С. 45–54. <https://doi.org/10.32782/spmed.2025.1.5>
11. Шинкарук О. Актуальні проблеми допінгу та антидопінгові стратегії у кіберспорті. *Спортивна медицина, фізична терапія та ерготерапія*. 2025. № 2. С. 57–63. <https://doi.org/10.32782/spmed.2025.2.8>
12. Barkoukis V., Mallia L., Lazuras L., Ourda D., Agnello S., Andjelkovic M., Bochaver K., Folkers D., Bondarev D., Dikic N., Dreiskämper D., Petróczi A., Strauss B., Zelli A. The role of comprehensive education in anti-doping policy legitimacy and support among clean athletes. *Psychology of Sport and Exercise*. 2022. Vol. 60. Art. 102173. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2022.102173>
13. Darling-Hammond Linda, Lisa Flook, Channa M. Cook-Harvey, Brigid Barron and David Osher. Implications for educational practice of the science of learning and development. *Applied Developmental Science*. 24, 2019. 140–97. <https://doi.org/10.1080/10888691.2018.1537791>
14. Deng Z., Guo J., Wang D. et al. Effectiveness of the World Anti-Doping Agency's e-learning programme for anti-doping education on knowledge of, explicit and implicit attitudes towards, and likelihood of doping among Chinese college athletes and non-athletes. *Substance Abuse Treatment, Prevention, and Policy*. 2022. Vol. 17. Art. 31. <https://doi.org/10.1186/s13011-022-00459-1>
15. Fullan M. The right drivers for whole system success. East Melbourne: Centre for Strategic Education, 2021. 40 p. URL: <https://michaelfullan.ca/wp-content/uploads/2021/03/Fullan-CSE-Leading-Education-Series-01-2021R2-compressed.pdf> (дата звернення: 08.04.2026).
16. Hurst P., King A., Massey K., Kavussanu M., Ring C. A national anti-doping education programme reduces doping susceptibility in British athletes. *Psychology of Sport and Exercise*. 2023. Vol. 69. Article 102512. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2023.102512> (дата звернення: 08.04.2026).
17. McLean S., Naughton M., Kerhervé H., Salmon P. M. From Anti-doping-I to Anti-doping-II: Toward a paradigm shift for doping prevention in sport. *International Journal of Drug Policy*. 2023. Vol. 115. Art. 104019. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2023.104019> (дата звернення: 08.04.2026).
18. Nicholls A. R., Lazuras L., Petrou M., Corazza O., Santos C., Nunes A. J., Rynkowski M., Martins J. F., Zandonai T., Kühn U., Tota Ł. A systematic review on the effectiveness of anti-doping education for university students. *Emerging Trends in Drugs, Addictions, and Health*. 2025. Vol. 5. Art. 100168. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.etdah.2024.100168> (дата звернення: 08.04.2026).
19. Petróczi A., Boardley I. D. The Meaning of "Clean" in Anti-Doping Education and Decision Making: Moving Toward Integrity and Conceptual Clarity. *Frontiers in Sports and Active Living*. 2022. Vol. 4. DOI: <https://doi.org/10.3389/fspor.2022.869704> (дата звернення: 08.04.2026).
20. Petróczi A., Martinelli L. A., Thrower S. N., Veltmaat A., Heyes A., Barkoukis V., Bondarev D., Elbe A.-M., Lazuras L., Mallia L., Zelli A. Elite athletes' values in action: an important yet complicated aspect in anti-doping education. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*. 2025. Vol. 23. No. 4. P. 588–614. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2024.2337302> (дата звернення: 08.04.2026).
21. Pöppel K. Efficient ways to combat doping in a sports education context!? A systematic review on doping prevention measures focusing on young age groups. *Frontiers in Sports and Active Living*. 2021. Vol. 3. Art. 673452. <https://doi.org/10.3389/fspor.2021.673452> (дата звернення: 08.04.2026).
22. Sinkovic A., Pivalica D., Jukic I., Pehar M., Pivalica B., Cerkez Zovko I., Sekulic D. The effect of educational intervention on legal anti-doping knowledge and doping tendency in elite athletes. *Sports*. 2026. Vol. 14. No. 1. Art. 35. <https://doi.org/10.3390/sports14010035> (дата звернення: 08.04.2026).
23. Sinkovic A., Pivalica D., Pivalica B., Jukic I., Sekulic D. Evaluating an Anti-Doping Education Program for Athlete Support Personnel: Knowledge Gains Without Behavioral Shift. *Sport Mont Journal*. 2025. 23(03). P. 127–133. <https://doi.org/10.26773/smj.251018> (дата звернення: 08.04.2026).
24. Vakhitova, T., Pitsiladis, Y. Anti-doping education and the role of national culture. *Journal of Science and Medicine in Sport*, 2021, 24(12), 1181–1187. <https://doi.org/10.1016/j.jsams.2021.07.010> (дата звернення: 08.04.2026).
25. World Anti-Doping Agency. International Standard for Education (ISE). 2021. 19 p. URL: https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/international_standard_ise_2021.pdf (дата звернення: 08.04.2026).
26. World Anti-Doping Agency. Social Science Research Program: Final Report (Education Emphasis). URL: https://www.wada-ama.org/sites/default/files/2025-04/2024_wada_ssr_final_report_revised.pdf (дата звернення: 08.04.2026).
27. World Anti-Doping Agency. 2027 Code & IS Update Process – Concepts for Consideration and Feedback – ISE. Montréal : WADA, 2025. URL: <https://www.wada-ama.org/sites/default/files/2025-04/2027%20Code%20%26%20IS%20Update%20Process%20-%20Concepts%20for%20Consideration%20and%20Feedback%20-%20ISE.pdf> (дата звернення: 08.04.2026).

REFERENCES

1. Heta, A. V. (2024). Dopinh yak nevyrishuvana problema u sporti vyshchych dosiahnen. In *Modern Scientific Research: Theoretical and Practical Aspects: Proceedings of the XXII International Scientific and Practical Conference* (Oslo, Norway, May 8–10, 2024). Oslo. Retrieved from: <https://reposit.nupp.edu.ua/item/13312> (Last accessed: 08.04.2026).
2. Dutchak, M. V., & Koval, K. O. (2026). Struktorno-funktsionalna model formuvannya ta realizatsii osvitenikh prohram u systemi antydopinhovoi diialnosti u sporti v Ukraini. *Pedahohichna akademiia: naukovy zapysky*, 27. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17653563>
3. Dutchak, M. V., & Koval, K. O. (2025). Kharakterystyka vnutrishnoho ta zovnishnoho seredovyshch systemy antydopinhovoi osvity v Ukraini. *Pedahohichna akademiia: naukovy zapysky*, (24). <https://doi.org/10.5281/zenodo.17653563>
4. Zaborovskiy, V. V., & Manziuk, V. V. (2023). Mizhnarodno-pravovi standarty shchodo borotby z dopinhom u profesiinomu sporti. *Naukovy visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Pravo*, 76(2), 220–226. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.76.2.35>
5. Lazurko, Yu. M., Pityn, M. P., & Edeliyev, O. S. (2024). Zmist naukovy-metodychnoho obhovorennia antydopinhovoi diialnosti u sporti. *Olympicus*, (3), 80–87. Retrieved from: <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/21458> (Last accessed: 08.04.2026).
6. Pavliuk, Ye., Antoniuk, O., & Pavliuk, O. (2025). Do problemy vykorystannia zaboronenykh preparativ v olimpiiskomu ta profesiinomu sporti. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*, 2(1), 45–52. [https://doi.org/10.31891/pcs.2025.1\(1\).68](https://doi.org/10.31891/pcs.2025.1(1).68)
7. Pavliuk, Ye., & Pavliuk, O. (2025). Transformatsiia tsinnosti olimpizmu ta profesionalizatsiia olimpiiskoho sportu pid vplyvom hlobalizatsii ta rynkovykh mekhanizmv. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*, 1(1), 189–196. [https://doi.org/10.31891/pcs.2025.1\(1\).89](https://doi.org/10.31891/pcs.2025.1(1).89)
8. Polishchuk, R. M. (2025). Etychni pryntsypy u sporti: na gruntі filosofii I. Kanta. *Perspektyvy. Sotsialno-politychny zhurnal*, (2). <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2025.2.21>
9. Khimenez, Kh., Pityn, M., Zadorozhna, O., & Stelmakh, Yu. (2025). Aktualni stratehii antydopinhovoi osvity natsionalnoho rivnia (pryklad Nimechchyny, Norvehii, Avstralii ta Ukrainy). *Akademichni vizii*, (42), 1–11. Retrieved from: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1951>
10. Shynkaruk, O. A. (2025). Dopinh u kibersportі: vyklyky, pidkhody y perspektyvy pravovoho vrehulivannia. *Sportyvna medytsyna i fizychna reabilitatsiia*, (1), 45–54. <https://doi.org/10.32782/spmed.2025.1.5>
11. Shynkaruk, O. (2025). Aktualni problemy dopinhu ta antydopinhovoi stratehii u kibersportі. *Sportyvna medytsyna, fizychna terapiia ta erhoterapiia*, (2), 57–63. <https://doi.org/10.32782/spmed.2025.2.8>
12. Barkoukis, V., Mallia, L., Lazuras, L., Ourda, D., Agnello, S., Andjelkovic, M., Bochaver, K., Folkers, D., Bondarev, D., Dikic, N., Dreiskämper, D., Petróczi, A., Strauss, B., Zelli, A. (2022). The role of comprehensive education in anti-doping policy legitimacy and support among clean athletes. *Psychology of Sport and Exercise*. Vol. 60. Art. 102173. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2022.102173>
13. Darling-Hammond, Linda, Lisa Flook, Channa M. Cook-Harvey, Brigid Barron and David Osher. (2019). Implications for educational practice of the science of learning and development. *Applied Developmental Science*. 24, 140–97. <https://doi.org/10.1080/10888691.2018.1537791>
14. Deng, Z., Guo, J., Wang, D. et al. (2022). Effectiveness of the World Anti-Doping Agency's e-learning programme for anti-doping education on knowledge of, explicit and implicit attitudes towards, and likelihood of doping among Chinese college athletes and non-athletes. *Substance Abuse Treatment, Prevention, and Policy*. Vol. 17. Art. 31. <https://doi.org/10.1186/s13011-022-00459-1>
15. Fullan, M. (2021). The right drivers for whole system success [Electronic resource]. East Melbourne: Centre for Strategic Education, 40 p. Retrieved from: <https://michaelfullan.ca/wp-content/uploads/2021/03/Fullan-CSE-Leading-Education-Series-01-2021R2-compressed.pdf> (Last accessed: 08.04.2026).
16. Hurst, P., King, A., Massey, K., Kavussanu, M., Ring, C. (2023). A national anti-doping education programme reduces doping susceptibility in British athletes. *Psychology of Sport and Exercise*. Vol. 69. Article 102512. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2023.102512>

17. McLean, S., Naughton, M., Kerhervé, H., Salmon, P. M. (2023). From Anti-doping-I to Anti-doping-II: Toward a paradigm shift for doping prevention in sport. *International Journal of Drug Policy*. Vol. 115. Art. 104019. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2023.104019>
18. Nicholls, A. R., Lazuras, L., Petrou, M., Corazza, O., Santos, C., Nunes, A. J., Rynkowski, M., Martins, J. F., Zandonai, T., Kühn, U., Tota, Ł. (2025). A systematic review on the effectiveness of anti-doping education for university students. *Emerging Trends in Drugs, Addictions, and Health*. Vol. 5. Art. 100168. <https://doi.org/10.1016/j.etdah.2024.100168>
19. Petróczi, A., Boardley, I. D. (2022). The Meaning of "Clean" in Anti-doping Education and Decision Making: Moving Toward Integrity and Conceptual Clarity. *Frontiers in Sports and Active Living*. Vol. 4. <https://doi.org/10.3389/fspor.2022.869704>
20. Petróczi, A., Martinelli, L. A., Thrower, S. N., Veltmaat, A., Heyes, A., Barkoukis, V., Bondarev, D., Elbe, A.-M., Lazuras, L., Mallia, L., Zelli, A. (2025). Elite athletes' values in action: an important yet complicated aspect in anti-doping education. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*. Vol. 23. No. 4. P. 588–614. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2024.2337302>
21. Pöppel, K. (2021). Efficient ways to combat doping in a sports education context!? A systematic review on doping prevention measures focusing on young age groups. *Frontiers in Sports and Active Living*. Vol. 3. Art. 673452. <https://doi.org/10.3389/fspor.2021.673452>
22. Sinkovic, A., Pivalica, D., Jukic, I., Pehar, M., Pivalica, B., Cerkez Zovko, I., Sekulic, D. (2026). The effect of educational intervention on legal anti-doping knowledge and doping tendency in elite athletes. *Sports*. Vol. 14. No. 1. Art. 35. <https://doi.org/10.3390/sports14010035>
23. Sinkovic, A., Pivalica, D., Pivalica, B., Jukic, I., Sekulic, D. (2025). Evaluating an Anti-Doping Education Program for Athlete Support Personnel: Knowledge Gains Without Behavioral Shift. *Sport Mont Journal*. 23(03). P. 127–133. <https://doi.org/10.26773/smj.251018>
24. Vakhitova, T., Pitsiladis, Y. (2021). Anti-doping education and the role of national culture. *Journal of Science and Medicine in Sport*, 24(12), 1181–1187. <https://doi.org/10.1016/j.jsams.2021.07.010>
25. World Anti-Doping Agency. International Standard for Education (ISE). 2021. 19 p. Retrieved from: https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/international_standard_ise_2021.pdf (Last accessed: 08.04.2026).
26. World Anti-Doping Agency. Social Science Research Program: Final Report (Education Emphasis). Retrieved from: https://www.wada-ama.org/sites/default/files/2025-04/2024_wada_ssr_final_report_revised.pdf (Last accessed: 08.04.2026).
27. World Anti-Doping Agency. 2027 Code & IS Update Process – Concepts for Consideration and Feedback – ISE. Montréal: WADA, 2025. Retrieved from: <https://www.wada-ama.org/sites/default/files/2025-04/2027%20Code%20%26%20IS%20Update%20Process%20-%20Concepts%20for%20Consideration%20and%20Feedback%20-%20ISE.pdf> (Last accessed: 08.04.2026).

Дата першого надходження статті до видання: 28.05.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 19.06.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 17.09.2026

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Дутчак М., <https://orcid.org/0000-0001-6823-272X>, mdutchak@uni-sport.edu.ua

Коваль К., <https://orcid.org/0009-0009-3155-2645>, koval.nadc@gmail.com

Національний університет фізичного виховання і спорту України, 03150, Київ, вул. Фізкультури, 1, Україна.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Dutchak M., <https://orcid.org/0000-0001-6823-272X>, mdutchak@uni-sport.edu.ua

Koval K., <https://orcid.org/0009-0009-3155-2645>, koval.nadc@gmail.com

National University of Ukraine on Physical Education and Sport, 03150, Kyiv, Fizkul'tury str., 1, Ukraine.